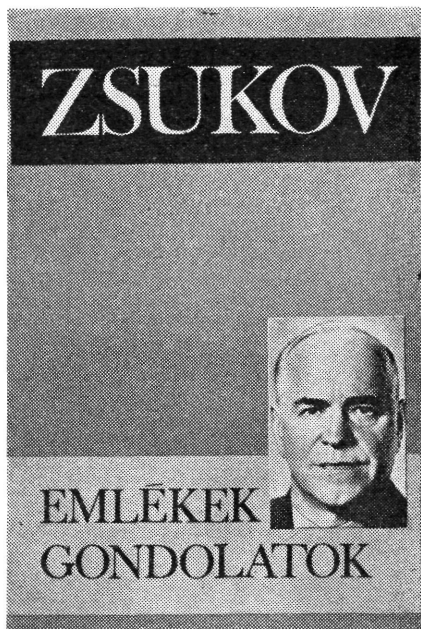


S Z E M L E

ZSUKOV:

EMLÉKEK, GONDOLATOK

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó—Kossuth Könyvkiadó, 1970. 549 o.)



G. K. Zsukov könyvének híre messze megelőzte a hazai kiadását. A magyar olvasók érdeklődését csak fokozta, hogy a memoár legérdekesebbnek ítélt részeit a Népszabadság és a Néphadsereg c. lapok több folytatásban közölték.

Erthető tehát, hogy a teljes anyag megjelenése elé mind a történelmi kérdésekkel hivatásszerűen foglalkozók,

mind olvasók nagy várakozással tekintettek.

G. K. Zsukov könyve nem egyszerűen visszaemlékezés egy eseményekben és eredményekben gazdag életútra, hanem — ha úgy tetszik — történelemkönyv olyan szerző tollából, aki maga is aktív résztvevője, sőt formálója is volt a Szovjetunió fél évszázados történetének.

Talán nem túlzás arról beszélni, hogy Zsukov marsall életútja szimbolizálja is azt a sokak számára hihetetlennek tűnő fejlődést, amit a világ első munkás-paraszt hatalma az elmúlt ötven év alatt megtett. Georgij Konsztantyinovics a nagyon is hétköznapi gondokkal küzdő vidéki cipésmester gyermekéből lett a világ sorsát, fejlődését meghatározó szovjetállam egyik legkiemelkedőbb katonai egyénisége.

Persze, ez az út nem volt mentes a küzdelmektől, a nehézségektől, mint ahogy magának a szovjet államnak a létrejötté, fejlődésé és megtartása is forradalmat, küzdelmet és végső erőfeszítést követelt a szovjet emberek százmilliói tömegeitől.

A memoár első fejezetei a cári Oroszország viszonyai közé vezetnek el bennünket, s nagyon szépen egészítik ki azt a képet, amit ezekről a viszonyokról már eddig is tudunk. A cári Oroszország falusi életének és a város kapitalista fejlődésének mozaikkockái, amelyeket a szerző saját családjának és önmaga életének bemutatásával illusztrál, rendkívül megkapóak.

A fenti időszak leírását is az őszinte-

ség jellemzi. A szerző nem tetszeleg a forradalmár köntösében akkor, amikor bár már látja a kapitalizmus nagy társadalmi igazságtalanságát, azonban még nem ismeri annak gyökereit, s megváltoztatásának módjait. Az első világháborúban is még különösebb ellenszenv nélkül vesz részt, s a nagy október oldalára is inkább az érzelem, mint az öntudat állítja.

A forradalom nagy kohója az, amely öntudatos emberré formálja Zsukovot — s párttaggá érése egyben egy életre való elkötelezettség is a dolgozó nép ügye iránt.

Azzal, amit Zsukov marsall a két világháború közötti évekről elmond, egyben a szovjethatalom fejlődésének, s benne a Vörös Hadsereg megerősödésének, a szovjet hadtudomány megszületésének történetét is adja. Személyes élményeinek leírása ebben az időszakban még csak annyit fordít, amennyi a munka memoár jellegének megtartásához nélkülözhetetlen. Bár a Vörös Hadsereg Hanhin-Gol-i győzelmeiben már jelentős szerepet játszik — hiszen az itteni szovjet erők parancsnoka —, mégis írásából a katonatömegek hősiessége az, ami a memoár lapjairól a szemünkbe tűnik.

Csak sajnálni lehet, hogy a fenti időszak eseményeiről írva Georgij Konsztantyinovics nem beszél arról, hogy ő mint aktív, s ebben az időben már magas beosztásban szolgálatot teljesítő katona, miként látta a személyi kultusznak azt a káros következményeit, amelyek ekkor a Vörös Hadsereg parancsnoki karát sújtották. Ez azért is meglepő, mert könyvének első fejezeteire emlékezve több személyes ismerőse, parancsnoka is áldozatul esett a törvénysértéseknek. Félreértés ne essék, nem e szomorú ügyben való cél nélküli vájkálást hiányolom, hanem legalább is a következtetések levonását.

A memoár a legnagyobb teret a szovjet nép Nagy Honvédő Háborúja eseményeinek szenteli. Úgy vélem, kevesen vannak azok, akik autentikusabbak lennének e heroikus időszak történetének bemutatására. Hiszen Zsukov marsall a háború kezdetén mint a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke, majd a háború folyamán végig mint a legfelsőbb főparancsnok helyettese, több front tevékenységének koordinálója és frontparancsnok vett részt a német fasiszta csapatok villámháborús terveinek szét-

zúzásában, a szovjet föld fölszabadításában és a fasiszta Németország hadseregének megsemmisítésében.

Úgy vélem azonban, hogy a műnek éppen ez a része elüt a memoár jellegtől, a szükségesnél jobban történelemírásá szélesedik. A szerző törekvése érthető: ezzel a Nagy Honvédő háború néhány eseményének értékelésében akarja véleményét elmondani, de ehhez a hadjáratok, hadműveletek dinamikájának ilyen mennyiségű leírására nem lett volna szükség.

Feltétlenül érdekesek a vázolt időszak leírásában az egyes magas beosztású állami, párt- és katonai vezetők portréjának megrajzolása, annak a bámulatra és feltétlenül tiszteletre méltó erőfeszítésnek a megmutatása, amit ezek a vezetők a szovjet haza, az egész haladó emberiség megmentése érdekében kifejtettek.

A Nagy Honvédő Háború eseményeinek leírása között a berlini hadműveletre való visszaemlékezés talán a legszínesebb. Ez azzal magyarázható, hogy e hadművelet megtervezésében, előkészítésében és végrehajtásában Georgij Konsztantyinovics mint frontparancsnok aktívabban vett részt, mint más hadműveletekben, s ennek eredményeként személyes élményei is maradandóbbak voltak.

Nagyon sok élménnyel telített és sok gondolatot felvető része a memoárnak a fasiszta Németország feltétel nélküli kapitulációja utáni időszakról szóló fejezet. A visszaemlékezésből kitűnik, hogy Zsukov marsall nemcsak az arcvonalakon volt méltó ellenfele az ellenségnek, hanem a harcok befejezése után a diplomácia bonyolult útvesztőjében is nagyszerűen el tudott igazodni, és méltó módon képviselte itt is a szovjet haza, a fasiszta iga alól felszabadult európai népek érdekeit.

Szokványosnak tűnő befejezése talán e rövid ismeretetőnek az a néhány szó, hogy jó volt elolvasni Zsukov marsall visszaemlékezéseit. Jó volt, mert sorából nem az öncélúság hivalkodik, hanem az a törekvés, hogy egy valóban gazdag élet tapasztalatait adja át az utókornak. Példaképet állítson, de nem a maga személyében, hanem annak a több millió szovjet ember cselekedetében, harcában, akik az emberiség eddigi történetében valóban a legtöbbet tettek e társadalom ügyéért.

Mucs Sándor